

Chernivetskooho universytetu. Seria: Pedahohika ta psykholohiia. Vyp. 424. S. 32-38. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-2.32> [in Ukrainian]

8. Molodychenko, N. A. (2002). Psykholoho-pedahohichna pidhotovka maibutnioho vchytelia inozemnoi movy do moralnoho vykhovannia pidlitkiv [Psychological and pedagogical training of the future foreign language teacher for the moral education of teenagers]: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / In-t pedahohiky i psykholohii prof. osvity APN Ukrainy. Kyiv. 236 s. [in Ukrainian]

9. Yaremenko, V. V., & Slipushko, O. M. (Eds.). (2006). Novyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy: u 3 t. [New explanatory dictionary of the Ukrainian language: in 3 volumes]. Tom 1. Kyiv. 926 s. [in Ukrainian]

10. Sikora, Ya. B. (2008). Kryterii ta rivni sformovanosti profesiinoi kompetentnosti maibutnioho vchytelia informatyky [Criteria and levels of formation of professional competence of the future computer science teacher]. Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Pedahohichni nauky. Vyp. 42. S. 154-159. URL: https://eprints.zu.edu.ua/2719/1/Vip42_.pdf [in Ukrainian]

11. Semenova, A. V. (Ed.). (2006). Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky [Dictionary-handbook on professional pedagogy]. Odesa. 364 s. [in Ukrainian]

12. Shevchuk, L. I. (2001). Rozvytok profesiinoi kompetentnosti vykladachiv spetsialnykh dystsyplin zakladiv proftekhosvity u systemi pislia-dyplomnoi osvity [Development of professional competence of teachers of special disciplines of vocational education institutions in the system of postgraduate education]: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 / In-t pedahohiky i psykholohii prof. osvity APN Ukrainy. Kyiv. 22 s. [in Ukrainian]

13. Marushchak, O. V., Zuziak, T. P., Savchuk, I. V., & Rohotchenko, O. O. (2020). Artistic and aesthetic competencies

development: training teachers using decorative and applied arts. Society. Integration. Education: Proceedings of the International Scientific Conference (May 22th-23th, 2020, Rezekne). S. 719-728. DOI: <http://dx.doi.org/10.17770/sie2020vol5.4917> [in English]

14. Zuziak, T., & Marushchak, O. (2019). Formation of artistic-aesthetic competence means of decorative and consumer art: content and structure of phenomenon. Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine: monograph (pp. 17-40). Riga, Latvia: «Baltija Publishing». DOI: https://doi.org/10.30525/978-9934-571-78-7_18 [in English]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАРУЩАК Оксана – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутніх учителів технологій та художників декоративного мистецтва.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MARUSHCHAK Oksana – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of Fine and Decorative Art, Technology and Life Safety Department Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: professional training of future technology teachers and decorative art artists.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.

УДК 811.6:614

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-545-549

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

ФІЛОНЕНКО Оксана –

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітніх наук

Центральноукраїнського державного університету

імені Володимира Винниченка

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>

e-mail: oksana.filonenko02@gmail.com

МЕЛЬНИЧУК Максим –

кандидат юридичних наук, докторант

Вінницького державного педагогічного університету

імені Михайла Коцюбинського

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2720-0785>

e-mail: melnychuk.m.o@gmail.com

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті теоретично обґрунтовано сутність психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців, визначено його основні структурні компоненти, функції та методи, що використовуються в заходах психолого-педагогічного супроводу та корекції.

Психолого-педагогічний супровід спрямований на підвищення адаптаційного потенціалу та ефективності навчальної діяльності, формування й розвиток особистісних професійно-важливих якостей, підвищення якості підготовки фахівців загалом.

У структурі психолого-педагогічного супроводу як процесу, що розгортається в часі, доцільно виокремити три основні етапи. Перший – діагностичний, який передбачає відстеження стану здобувача освіти, виявлення проблем його індивідуально-креативного розвитку та причин їх виникнення, що є основою для постановки цілей. Другий – етап добору й застосування методичних засобів, під час якого спільно зі здобувачем формується бажаний результат розвитку, визначаються його напрями, шляхи подолання труднощів із використанням ресурсів освітнього середовища, а також окреслюється роль викладача в цьому процесі. Третій – аналітичний етап, що передбачає оцінювання проміжних і кінцевих результатів, коригування дій та підтримку здобувачів у досягненні поставлених цілей, що в підсумку сприяє формуванню готовності майбутніх фахівців до творчої професійної діяльності.

Встановлено, ключові функції психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців (діагностична, прогностична, корекційно-розвивальна, консультативна, профілактична, мотиваційно-стимулююча, адаптаційна функція) відображають його багатофункціональний характер і спрямованість на забезпечення ефективного професійного та особистісного становлення здобувачів освіти.

Заходи з психофізіологічної корекції спрямовані на: підвищення емоційної стійкості; підвищення самооцінки; усунення психологічного дискомфорту; профілактику нервово-психічних розладів; надання допомоги в усуненні конфліктів з оточенням;

профілактику перевтоми та відновлення працездатності; розвиток пізнавальних психічних процесів; розвиток комунікативних здібностей; підвищення функціональних резервів організму.

Основні методи, що використовуються в заходах психологічного-педагогічного супроводу та корекції, включають: навчання прийомам психічної саморегуляції; навчання прийомам підвищення рівня емоційного контролю над різними життєвими ситуаціями; навчання методиці ефективного спілкування; навчання прийомом активної та пасивної м'язової релаксації та релаксидеомоторного тренування; тренування оперативної пам'яті та ін.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, професійна підготовка майбутніх фахівців, компоненти, функції, методи психолого-педагогічного супроводу, заклад вищої освіти.

FILONENKO Oksana –

Doctor of Pedagogy, Professor, Doctor of Pedagogy, Professor,
Head of the Department of Educational Sciences
of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4453-9887>
e-mail: oksana.filonenko02@gmail.com

MELNYCHUK Maksym –

PhD. (Law), Doctoral Student of
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2720-0785>
e-mail: melnychuk.m.o@gmail.com

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL SUPPORT FOR PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS

The article theoretically substantiates the essence of psychological and pedagogical support for the professional training of future specialists, identifies its main structural components, functions and methods used in psychological and pedagogical support and correction measures.

Psychological and pedagogical support is aimed at increasing the adaptive potential and effectiveness of educational activities, the formation and development of personal professionally important qualities, and improving the quality of specialist training in general.

In the structure of psychological and pedagogical support as a process that unfolds over time, it is advisable to distinguish three main stages. The first is diagnostic, which involves monitoring the condition of the student, identifying problems in his individual and creative development and the causes of their occurrence, which is the basis for setting goals.

The second is the stage of selecting and applying methodological tools, during which, together with the applicant, the desired development result is formed, its directions are determined, ways to overcome difficulties in using the resources of the educational environment are determined, and the role of the teacher in this process is also outlined.

The second is the stage of selecting and applying methodological tools, during which, together with the applicant, the desired development result is formed, its directions are determined, ways to overcome difficulties in using the resources of the educational environment are determined, and the role of the teacher in this process is also outlined.

It has been established that the key functions of psychological and pedagogical support for future specialists (diagnostic, prognostic, correctional and developmental, advisory, preventive, motivational and stimulating, adaptational function) reflect its multifunctional nature and focus on ensuring effective professional and personal development of education seekers.

Psychophysiological correction measures are aimed at: increasing emotional stability; increasing self-esteem; eliminating psychological discomfort; preventing neuropsychiatric disorders; providing assistance in resolving conflicts with the environment; preventing overfatigue and restoring working capacity; developing cognitive mental processes; developing communication skills; increasing the functional reserves of the body.

The main methods used in psychological and pedagogical support and correction activities include: teaching mental self-regulation techniques; teaching techniques for increasing the level of emotional control over various life situations; teaching effective communication techniques; teaching active and passive muscle relaxation techniques and relaxomotor training; training working memory, etc.

Keywords: psychological and pedagogical support, professional training of future specialists, components, functions, methods of psychological and pedagogical support, higher education curriculum.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасні трансформаційні процесами у сфері освіти, що характеризуються підвищенням вимог до якості професійної підготовки майбутніх фахівців, їхньої конкурентоспроможності та здатності до безперервного професійного розвитку актуалізують проблему вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців. У цьому контексті психолого-педагогічний супровід професійної підготовки виступає важливим чинником ефективного формування професійної компетентності майбутніх фахівців. Він сприяє адаптації здобувачів освіти до освітнього середовища, розвитку їхньої мотивації до навчання, формуванню здатності до саморегуляції, самовдосконалення та професійної самореалізації. Особливої актуальності набуває проблема індивідуалізації освітнього процесу, врахування психологічних особливостей здобувачів освіти, а також створення умов для

їхнього гармонійного особистісного і професійного розвитку.

Крім того, сучасні виклики, зокрема зростання психоемоційного навантаження, невизначеність професійних перспектив та необхідність швидкої адаптації до змін, актуалізують потребу у впровадженні системного психолого-педагогічного супроводу в закладах вищої освіти. Це зумовлює необхідність наукового осмислення змісту, форм і методів такого супроводу, а також визначення його ефективності у процесі професійної підготовки майбутніх фахівців.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема психолого-педагогічного супроводу розглядалася в дослідженнях А. Богуш, Н. Глуханюк, Г. Ложкіної, О. Курила, І. Семененко, І. Трубавіної та ін. як багатовимірне явище, що охоплює підтримку особистісного розвитку, професійного самовизначення та соціалізації здобувачів освіти. У науковій літературі підкреслюється його інтегративний харак-

тер, що поєднує діагностичну, консультативну, корекційну та розвивальну функції. Водночас існує необхідність теоретичного обґрунтування та практичного впровадження ефективної системи психолого-педагогічного супроводу, яка забезпечить підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців і сприятиме їхній успішній професійній діяльності.

Метою статті є теоретичне обґрунтування сутності психолого-педагогічного супроводу професійної підготовки майбутніх фахівців, визначення його основних структурних компонентів, функцій та методів, що використовуються в заходах психолого-педагогічного.

Виклад основного матеріалу. В основі психолого-педагогічного супроводу лежить особистісно-орієнтований підхід, що спирається на внутрішній потенціал кожної конкретної людини та підтримку її оточення, а також на володіння методами вирішення найбільш типових проблем, з якими стикається людина у процесі професійного становлення [7]. Так, І. Бех наголошує, що психологічний супровід безпосередньо пов'язаний із особистісно-зорієнтованим вихованням. Це передбачає залучення суб'єкта до взаємодії з навколишнім середовищем, «формуванням у нього ціннісного ставлення до довкілля, що базується на сучасній культурі» [1, с. 4].

У науковій літературі поняття «психологічний супровід» тлумачиться, як «цілісний процес формування й корекції професійного розвитку суб'єкта до професійної діяльності» [5, с. 14] «система методів і способів, які допомагають самовизначенню суб'єкта діяльності у процесі формування його орієнтаційного поля професійного розвитку, відповідальність за дії у якому він несе сам» [4, с. 28]. Дослідники трактують це поняття, як особливу форму допомоги у вирішенні або зменшенні актуальності соціально-психологічних проблем, які на різних етапах професіоналізації перешкоджають її самореалізації. Вони вважають, що «психологічний супровід» створює умови для успішного розвитку, емоційного благополуччя, навчання і виховання суб'єкта, що організовується в закладі освіти.

І. Семененко розглядає педагогічний супровід як систему, що забезпечується командною роботою фахівців різних напрямів, скерованість на здатність суб'єкта самостійно вирішувати завдання та проблеми. Науковець підкреслює, що супровід є допомогою суб'єкту в процесі формування орієнтаційного поля розвитку, однак відповідальність за свої дії він несе сам [6, с. 348].

Отже, у сучасних дослідженнях психолого-педагогічний супровід розглядається як поєднання різноманітних методів і прийомів корекційної та розвивальної діяльності, а також як комплексна технологія й система підтримки, що допомагає особистості розв'язувати завдання її всебічного розвитку, навчання, виховання та соціалізації. Психолого-педагогічний супровід професійної підготовки майбутніх фахівців можна визначити як цілісну систему організаційних, діагностичних, корекційно-розвивальних і консультативних заходів, спрямованих на створення умов для оптимального професійного та особистісного становлення майбутнього фахівця.

Аналіз наукових розвідок [2; 5; 6; 7] засвідчує, що фахівець із психолого-педагогічного супроводу повинен не лише володіти діагностичними методами, консультуванням і корекційними технологіями,

а й мати навички системного аналізу проблемних ситуацій, їх планування та узгодження дій, спрямованих на їх вирішення, а також здатність об'єднувати всіх учасників освітнього процесу.

Варто підкреслити, що головною метою психолого-педагогічного супроводу в освіті є забезпечення гармонійного та всебічного розвитку майбутнього фахівця як особистості.

Психолого-педагогічний супровід є динамічним процесом, що передбачає активну залученість викладача до навчання, виховання та розвитку здобувачів вищої освіти. Така включеність дає змогу виявляти їхній індивідуальний досвід і потенційні можливості, зокрема професійно важливі якості та креативні психічні властивості, визначати напрями й формувати стратегії індивідуально-творчого розвитку, а також забезпечувати накопичення значущого для майбутньої професійної діяльності досвіду та способів інженерно-педагогічної й творчої роботи. Крім того, він сприяє розвитку здатності до саморозвитку, самооцінки власних творчих можливостей і ефективного використання набутого досвіду для досягнення професійних результатів.

З змістовної точки зору – психолого-педагогічний супровід професійної підготовки студента в умовах багаторівневої організації освітньої діяльності можна представити як процес сприяння формуванню у майбутнього фахівця низки особистісних якостей, таких як:

- здатність і готовність до самостійного, обґрунтованого, вільного та відповідального вибору;
- прагнення до професійного навчання після закінчення вишу, самостійного професійного розвитку та самовдосконалення;
- психологічна готовність до професійної діяльності відповідно до набутої професійної кваліфікації.

Головна мета психолого-педагогічного супроводу – надати педагогу можливість допомогти кожному студенту досягти успіху. Педагог повинен сам контролювати ситуацію, сам визначати перспективи свого розвитку та тактику взаємодії з кожним студентом. Завдання психолого-педагогічного супроводу: надання психологічної та педагогічної допомоги в успішній професійній підготовці студентів вишу в нових соціальних умовах, створення атмосфери безпеки та довіри у відносинах викладач – студент.

Суть професійно-психологічного супроводу в процесі навчання можна визначити як комплекс заходів, що проводяться фахівцями в галузі психофізіології та професійного відбору з метою психологічної діагностики та психолого-педагогічного тренінгу старшокласників і студентів, виявленню та поглибленому вивченню індивідуально-психологічних особливостей осіб, які зазнають труднощів у навчанні та адаптації, а також корекції їхнього функціонального стану та працездатності.

Психолого-педагогічний супровід спрямований на підвищення адаптаційного потенціалу та ефективності навчальної діяльності, формування й розвиток особистісних професійно-важливих якостей, підвищення якості підготовки фахівців загалом.

У структурі психолого-педагогічного супроводу як процесу, що розгортається в часі, доцільно виокремити три основні етапи.

Перший – діагностичний, який передбачає відстеження стану здобувача освіти, виявлення проблем його індивідуально-креативного розвитку та

причин їх виникнення, що є основою для постановки цілей.

Другий – етап добору й застосування методичних засобів, під час якого спільно зі здобувачем формується бажаний результат розвитку, визначаються його напрями, шляхи подолання труднощів із використанням ресурсів освітнього середовища, а також окреслюється роль викладача в цьому процесі.

Третій – аналітичний етап, що передбачає оцінювання проміжних і кінцевих результатів, коригування дій та підтримку здобувачів у досягненні поставлених цілей, що в підсумку сприяє формуванню готовності майбутніх фахівців до творчої професійної діяльності [3, с. 37].

Ключові функції психолого-педагогічного супроводу майбутніх фахівців (діагностична, прогностична, корекційно-розвивальна, консультативна, профілактична, мотиваційно-стимулююча, адаптаційна функція) відображають його багатофункціональний характер і спрямованість на забезпечення ефективного професійного та особистісного становлення здобувачів освіти. У науково-педагогічному контексті ці функції взаємопов'язані та реалізуються комплексно.

Діагностична функція передбачає систематичне вивчення індивідуально-психологічних особливостей студентів, їхніх пізнавальних можливостей, мотиваційної сфери, рівня сформованості професійних компетентностей та соціально-психологічної адаптації.

У межах цієї функції здійснюється визначення професійних інтересів і схильностей; оцінювання рівня навчальної та професійної мотивації; виявлення труднощів у навчанні та міжособистісній взаємодії; моніторинг динаміки професійного розвитку.

Прогностична функція полягає у передбаченні можливих траєкторій професійного становлення майбутнього фахівця, а також потенційних ризиків і труднощів у процесі навчання та майбутньої професійної діяльності. Вона включає: моделювання індивідуальної освітньо-професійної траєкторії; прогнозування рівня успішності професійного становлення; визначення факторів ризику дезадаптації або професійного вигорання.

Корекційно-розвивальна функція спрямована на цілеспрямований вплив на особистісний і професійний розвиток здобувачів освіти з метою подолання виявлених труднощів і формування необхідних компетентностей. Основні напрями реалізації цієї функції: розвиток професійно важливих якостей (відповідальність, комунікативність, стресостійкість); подолання навчальних і психологічних бар'єрів; формування навичок саморегуляції та самоменеджменту; корекція неадаптивних поведінкових стратегій.

Консультативна функція полягає у наданні професійної психологічної та педагогічної допомоги майбутнім фахівцям у процесі їхнього професійного самовизначення, навчання та соціальної адаптації. Вона реалізується через: індивідуальні та групові консультації; допомогу у виборі професійної спеціалізації; підтримку у вирішенні навчальних і міжособистісних проблем; сприяння формуванню адекватної самооцінки та професійної впевненості.

Профілактична функція спрямована на запобігання виникненню психологічних труднощів, емоційного вигорання, дезадаптації та зниження мотивації до навчання. Вона включає: формування психологічної стійкості; розвиток навичок подолання

стресу; попередження конфліктних ситуацій у студентському середовищі; створення сприятливого психологічного клімату в освітньому середовищі.

Мотиваційно-стимулююча функція спрямована на формування та підтримку позитивної мотивації до навчання і майбутньої професійної діяльності. Вона передбачає: розвиток внутрішньої професійної мотивації; стимулювання інтересу до обраної спеціальності; формування ціннісного ставлення до професії; підтримку прагнення до саморозвитку та самовдосконалення.

Адаптаційна функція забезпечує полегшення процесу входження майбутніх фахівців в освітнє середовище закладу вищої освіти та подальшу підготовку до професійної діяльності. Вона охоплює: сприяння соціально-психологічній адаптації першокурсників; розвиток навичок взаємодії в навчальній та професійній спільноті; формування готовності до змін і професійної мобільності.

Таким чином, функції психолого-педагогічного супроводу утворюють цілісну систему взаємодоповнюючих напрямів діяльності, спрямованих на забезпечення гармонійного професійного становлення майбутніх фахівців. Їх комплексна реалізація сприяє підвищенню якості професійної підготовки та розвитку конкурентоспроможної особистості.

Основні заходи психолого-педагогічного супроводу включають: оцінку структури інтелекту та типу інтелектуальної діяльності; визначення професійної спрямованості здобувачів освіти; прогнозування успішності навчання та соціально-психологічної адаптації в закладі освіти; формування та підтримка мотивації до навчання та професійної діяльності; виявлення осіб, які потребують психологічної допомоги на початковому етапі навчання у ЗВО, так і в процесі навчання; проведення психологічних тренінгів та психолого-педагогічних занять; проведення заходів психофізіологічної корекції з особами, які зазнають труднощів адаптації.

Підставами для проведення заходів психофізіологічної корекції є ознаки ускладненої адаптації: підвищена конфліктність; низька дисциплінованість; низька успішність з основних навчальних дисциплін; численні скарги на стан здоров'я та погане самопочуття; зниження мотивації до навчання тощо.

Заходи з психофізіологічної корекції спрямовані на: підвищення емоційної стійкості; підвищення самооцінки; усунення психологічного дискомфорту; профілактику нервово-психічних розладів; надання допомоги в усуненні конфліктів з оточенням; профілактику перевтоми та відновлення працездатності; розвиток пізнавальних психічних процесів; розвиток комунікативних здібностей; підвищення функціональних резервів організму.

Основні методи, що використовуються в заходах професійно-психологічного супроводу та корекції, включають: навчання прийомам психічної саморегуляції; навчання прийомам підвищення рівня емоційного контролю над різними життєвими ситуаціями; навчання методичці ефективного спілкування; навчання прийомам активної та пасивної м'язової релаксації та релаксидеомоторного тренування; тренування оперативної пам'яті та ін.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Отже, психолого-педагогічний супровід спрямований на підвищення адаптаційного потенціалу та ефективності навчальної діяльності,

формування й розвиток особистісних професійно-важливих якостей, підвищення якості підготовки фахівців загалом. Головним завданням заходів психолого-педагогічного супроводу є досягнення функціонального комфорту, за якого засоби та умови навчальної діяльності відповідають функціональним можливостям організму, навчання супроводжується позитивним ставленням до нього за умови адекватної мобілізації фізіологічних і психічних функцій, що забезпечує збереження здоров'я, високу працездатність та професійне довголіття.

Перспективи подальших розвідок напряму вбачаємо у розробці та впровадженні інноваційних моделей психолого-педагогічного супроводу, які враховують індивідуальні особливості здобувачів освіти, їхні професійні інтереси, мотивацію та психологічну готовність до майбутньої діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Психологічний супровід особистісно зорієнтованого виховання. *Початкова школа*. 2004. № 3. С. 4.

2. Кокун О. Психологія професійного становлення сучасного фахівця: Монографія. К.: «Інформаційно-аналітичне агентство». 2012. 200 с.

3. Курило О. Психолого-педагогічний супровід індивідуально-креативного професійного становлення майбутніх інженерів-педагогів харчової галузі. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2022. № 3. С. 34–41. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2022.265914>

4. Ложкін Г.В., Сьомін С.В., Пеньковський С.В. Військова психологія: терміни, поняття, визначення. Словник-довідник: Навч. посібник. К.: ІЗМН, 1996. 144 с.

5. Психологічне супроводження військовослужбовців в діяльності за екстремальних умов / за ред. Г.В. Ложкіна. К.: В/ч А 0515, 2003. 140 с.

6. Семененко І. Є. Педагогічний супровід як психолого-педагогічна проблема. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : збірник наук. пр. 2013. Вип. 29 (82). С. 346–351.

7. Чарнецькі К. Психологія професійного розвитку особистості: автореф. дис... д-ра психол. наук: 19.00.07. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. К., 1999. 44 с.

REFERENCES

1. Bekh, I. D. (2004). *Psychologichnyy suprovod osobystno zoriyentovanoho vykhovannya* [Psychological support of personality-oriented education]. *Pochatkova shkola*. № 3. S. 4. [in Ukrainian]

2. Kokun, O. (2012). *Psycholohiya profesynoho stanovlennya suchasnoho fakhivtsya* [Psychology of professional development of a modern specialist]: Monohrafiya. K.: «Informatsiyno-analitychne ahentstvo». 200 s. [in Ukrainian]

3. Kurylo, O. (2022). *Psycholoho-pedahohichnyy suprovod individual'no-kreatyvnoho profesynoho stanovlennya maybutnikh inzheneriv-pedahohiv kharchovoyi haluzi* [Psychological and pedagogical support of individual and creative professional development of future food industry engineers-teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats' Umans'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. № 3. S. 34–41. <https://doi.org/10.31499/2307-4906.3.2022.265914> [in Ukrainian]

4. Lozhkin, H. V., S'omin, S. V., Pen'kovskyy, S. V. (1996). *Viys'kova psykholohiya: terminy, ponyattya, vyznachennya* [Military psychology: terms, concepts, definitions]. *Slovyk-dovidnyk: Navch. posibnyk*. K.: IZMN.144 s. [in Ukrainian]

5. *Psycholohichne suprovodzhennya viys'kovosluzhbovtiv v diyal'nosti za ekstremal'nykh umov* (2003) [Psychological support of military personnel in activities under extreme conditions] / za red. H.V. Lozhkina. K.: V/ch A 0515. 140 s. [in Ukrainian]

6. Semenenko, I. YE. (2013). *Pedahohichnyy suprovod yak psykholoho-pedahohichna problema* [Pedagogical support as a psychological and pedagogical problem]. *Pedahohika formuvannya tvorchoyi osobystosti u vyshchii i zahal'noosvitniy shkolakh* : zbirnyk nauk. pr. Vyp. 29 (82). S. 346–351. [in Ukrainian]

7. Charnetski, K. (1999). *Psycholohiya profesynoho rozvytku osobystosti* [Psychology of professional development of the individual]: avtoref. dys... d-ra psykhol. nauk: 19.00.07. In-t pedahohiky i psykholohiyi prof. osvity APN Ukrayiny. K. 44 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

ФІЛОНЕНКО Оксана – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітніх наук Центрально-українського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: професійна підготовка майбутнього педагога; розвиток освіти й педагогічної думки в Україні у другій половині XIX – XX столітті.

МЕЛЬНИЧУК Максим – кандидат юридичних наук, докторант Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: психолого-педагогічна підготовка майбутніх фахівців.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

FILONENKO Oksana – Doctor of Pedagogy, Professor, Head of the Department of Educational Sciences of Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Scientific interests: professional training of the future teacher; development of education and pedagogics in Ukraine in the 2nd half of the 19th – 20th centuries.

MELNYCHUK Maksym – PhD. (Law), Doctoral Student of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: psychological and pedagogical training of future specialists.

Стаття надійшла до редакції 19.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 29.03.2026 р.

УДК 378.017:355.58-047.22(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-549-554

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

КРАВЧЕНКО Леся –

доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності Уманського національного університету
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7012-3709>
e-mail: kravchenkolesiav@gmail.com

ЛЮЛЬЧЕНКО Вячеслав –

доцент кафедри техніко-технологічних дисциплін, охорони праці та безпеки життєдіяльності